

KERTINĖ PARAŠTĖ

Ateitininkų politinis nusiteikimas išeivijoje

Po Antrojo pasaulinio karo, pačioje išeivijos pradžioje, pasitraukus į Vakarus, ateitininkai, kaip ir visi kiti lietuviai, buvo persiėmę tarptautine ir Lietuvos politine padėtimi. Buvo kalbama apie Vakarų karą su sovietais, apie greitą sugrįžimą į tėvynę, apie politinių partijų vadovavimą rezistenciniame darbe ir apie krašto tvarką, atgavus nepriklausomybę. Jaunesnės kartos ateitininkai (tiek sendraugiai, tiek studentai) buvo daugiau rezistentai, nei politinių partijų aktyvistai. Vyresnieji, ypač tie, kurie buvo veiklūs dar tarpkarinio Seimo laikais krikščionių demokratų partijos eilėse, atsivėžę su savim daug buvusių nusiteikimų ir veiklos būdų, kurie skyrėsi nuo jaunesniųjų.

Jaunesnės kartos davė idealistiškai nusiteikę profesoriai, kaip Antanas Maceina, Zenonas Ivinskis, Juozas Brazaitis, o vyresniųjų priekyje buvo prelatas Mykolas Krupavičius, plačiai vertinamas ir politikoje patyręs krikščionių demokratų ir tuometinio VLIK'o pirmininkas. Jaunesnės kartoms Antanas Maceina per savo paskaitas ir diskusijas sėkmingai perteikė iš Lietuvos atsivėžtas, gerokai sulibertas katalikų bendrijai idėjas. Išliko „nepasaulėžiūrinės politikos“ koncepcija, kuri iš karto buvo atmesta krikščionių demokratų eilėse iš principo, o gal todėl, kad nebuvo tinkamai pristatyta. Susikalbėjimui nepadėjo ir stiprios bei atkaklios prel. Mykolo Krupavičiaus ir prof. Antano Maceinos asmenybės. Stokojant politiškai stiprių mintytojų, ideologinis ginčas pasiliko tarp filosofijos, literatūros ir istorijos profesorius, iš vienos pusės, ir politinių partijų aktyvistų iš kitos. Politiškai tas bendro kelio nesutarta. Tas tuo jau atsiliepė organizacinei veiklai tiek partijose, tiek ateitininkijoje. Priešiškos nuotaikos įsisiūbavo iki tokio taško, kad Reino konferencijos proga, Vokietijoje, buvo nutarta, jog vadinamosios katalikų partijos neverbuos savo narių ateitininkų studentų tarpe ir iš viso atsiribos nuo politinių diaskusijų perkėlimo pas ateitininkus. Šis sutarimas, kaip pasirodė vėliau, padarė didelės įtakos kelioms jaunesniųjų ateitininkų kartoms, kurios stokojo lietuviškiems politiniams klausimams dėmesio, išskyrus žinoma Lietuvos nepriklausomybės atstatymą.

Politisnis nesutarimas ateitininkus išskyrė į grupes: krikščionis demokratų, persiorganizavusius Lietuvių fronto bičiulius ir tuos, kurie tiesiogiai nei vienai, nei kitai grupei nepriklausė, nors domėjosi tiek politine, tiek visuomenine veikla. Daugumai ateitininkų persikėlus į JAV-ės, iš pradžių tarpusavio politinis priešingumas buvo labai jaučiamas jų eilėse, ypač renkant vadus ar siekiant stiprinti pačią organizaciją. Tas nesutarimas persimetė į kelių lietuviškų organizacijų veiklą, išskeldamas konfliktus tarp Lietuvių Bendruomenės ir VLIK'o, arba rivalizaciją tarp ALTo ir Lietuvių Bendruomenės. Nesutarimų dar ilgą laiką buvo ne dėl politiška ideologinių sumetimų, bet dėl organizacinio nusistatymo, kaip traktuoti partijas, kokią rolę turėtų turėti Lietuvių Bendruomenė, kam priklauso vienokios ar kitokios veiklos primatas arba konkrečiai kas gali, turi teisę ar sugeba tinkamai atstovauti lietuviams Washington'e.

Nors neginčytini VLIK'o nuopelnai iškeliant Lietuvos okupacinį stovį tarptautinėje politikoje, labai daug išeivių, iskaitant daug ateitininkų, nevertino politinių partijų pretenzijų atstovauti visos išeivijos valiai. Pasišventę partijų veikėjai dešimtmečiais nešė labai nedėkingą ir dažnai nevertinamą Lietuvos išlaisvinimo darbo našą. Tas tačiau nepakeitė daugelio išeivių nusistatymo, kad partijos emigracijoje nėra reikalingos ir tik įneša nesutarimą. Iš viso daugeliu atvejų buvo prisimenami partinių kivių metai dar Lietuvoje, norint pasisakyti prieš partinį priklausomumą. Tokie nusiteikimai paveikė ir ateitininkus, ypač jaunesnes kartas. Išvyravo nepartiskumas, dėl kurio kelios generacijos ateitininkų nesidomėjo lietuviškąja politine ideologija ir tik kartkartėmis pasitenkino, pritardami ar tai krikščionims demokratams, ar Lietuvių fronto bičiuliams jų organizaciniame darbe. Nemažai, tačiau ateitininkų, ypač mokslus baigusiu išeivijoje, domėjosi viešine politine programa ir veikla. Vienas kitas stipriai joje dalyvavo. Pavyzdžiui, JAV-ėse ateitininkų tarpe atsirado ideologiškai susipratusių respublikonų ir demokratų.

* Pastabos Ateitininkų studijų dienų programoje šių metų rugsėjo 2 dieną Dainavoje, Manchester, Michigan.

POKALBIAI APIE LIETUVOS ATEITĮ

39-oji lietuviškų studijų savaitė Dainavoje

JUOZAS BAUŽYS

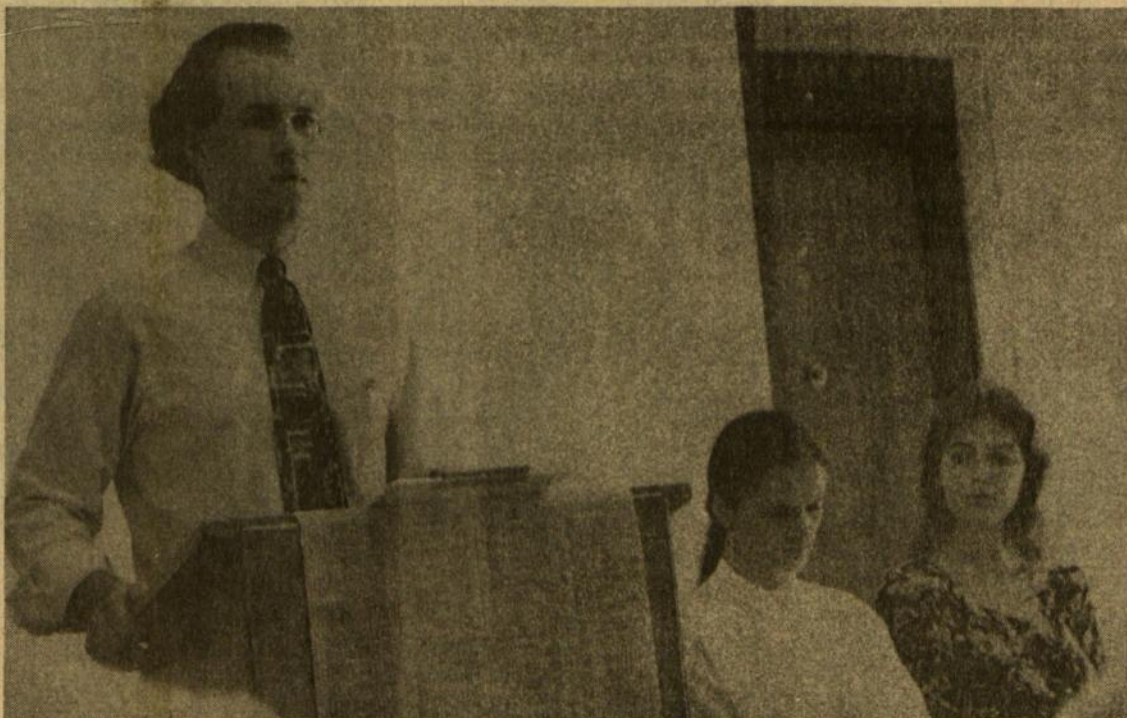
Trisdešimt devintosios lietuviškų studijų savaitės, surengtos Lietuvių fronto bičiulių šių metų rugpjūčio 20-27 dienomis Dainavoje, Manchester, Michigan, pagrindinė tema buvo „Lietuva: jos ateities vizija“. Lietuviško Dainavos peizažo prieglobstyje bičiuliai ir bičiulės, o taip pat ir svečiai iš Lietuvos, ieškojo, svarstė ir kūrė viziją gražesnės Lietuvos ateitį. Bemaž visos paskaitos bei pranešimai glaudžiai rišosi su pagrindine tema, analizavo dabartinę Lietuvos padėtį, nagrinėjo pastebimų problemų priežastis, ieškojo kelių atkurti ne tik ekonomiška, bet ir moraliai tvirtą Lietuvos žmogų. Šioje apžvalgoje nebus aprašyta kiekvienos studijų savaitės dienos programa. Bus pateikiamos tik kalbėjusių prelegentų mintys.

Sovietinis palikimas ir istorijos perrašėjimai

Ieškant Lietuvos ateitį vizijos, reikia suprasti ją kovos tarp Gėrio ir Blogio fone. Taip savo paskaitą apie sovietinį palikimą pradėjo Povilas Vaičekas, partizanas, rezistentas, Sibiro kalnys, visuomenininkas, dabar jau ilgą laiką gyvenantis Čikagoje. Ši jo paskaita visai neseniai buvo spausdinama *Draugo* atkarpėje, tad čia pateikiamos tik kelios, atrodo, ex promptu prelegento išreikštos mintys. Jis pažymėjo, jog per penkiasdešimt metų sovietinė sistema sukūrė naują būdą prisitaikymo persunkta žmogaus tipą, sugriovė jo sielą, ir visa tai trumpu laiku atstatyti yra nepaprastai sunku. Lietuva dabar yra lyg tas sunkiai sergantis ligonis, reikalingas priežiūros, tačiau nenorintis suktis su gydytojo nurodymais. Nepadėjo net ir Jono Pauliaus II apsilankymas. Nejaugi ir vėl reikėtų naujo stebuklo? — klausė Povilas Vaičekas.

Be sporadiškų pareiškimų ir vieno kito straipsnio, Lietuvių fronto bičiuliai savo politinį nusistatymą yra paskelbę 1958 metais programoje, pavadintoje „I pilnutinė demokratija“, o vėliau *Laisvės* žurnale paskelbė „LFB credo“, pastarajame smerkdamie beveik vienodai tiek komunistus, tiek kapitalizmą. Krikščionys demokratai yra perspaušdinę rezistenciją Lietuvoje, kur apie ją beveik nekalbama, o visos dėmesys nukreiptas į žydų žudynes, pateikiami nepatikrinti ir suklustoti dokumentai. *Laisvės kovų archyvas* apskritai yra labai teigiamas leidinys, tačiau jame atsirandančios klaidos gali sukelti nepasitikėjimą redaktorais. Každodėl LKA tomuose vengiama naudoti gyvų žmonių liudijimus. Susidaro įspūdis, kad buvusieji nomenklatūros žmonės

(Nukelta į 4 psl.)

Lietuvių fronto bičiulių 39-osios lietuviškų studijų savaitės, vykusios šių metų rugpjūčio 20-27 dienomis Dainavoje, Manchester, Michigan, vieno iš simpoziumų dalyviai: dr. Marius Katilius-Boydun, dr. Rasa Kazlauskaitė, muzikė Eugenija Kuprytė.

Vytauto Maželio nuotrauka

Kitoje savo paskaitoje Povilas Vaičekas, kalbėdamas apie *Laisvės kovų archyvą*, apsisotojo prie jame pastebėtų bandymų savaip perrašyti ir keisti istoriją. Ne tik eilinių žmonių smegenys buvo perplauti TSKP propaguojamo „mokslo“, bet tuo labiau ir kai kurių dabartinių istorikų, kurie ne visada sugeba atrinkti tikrus dokumentus nuo KGB suklustotų. Čia prelegentas turėjo galvoje *Laisvės kovų archyvą* Nr. 11 išspausdintą straipsnį apie antinacinę rezistenciją Lietuvoje, kur apie ją beveik nekalbama, o visos dėmesys nukreiptas į žydų žudynes, pateikiami nepatikrinti ir suklustoti dokumentai. *Laisvės kovų archyvas* apskritai yra labai teigiamas leidinys, tačiau jame atsirandančios klaidos gali sukelti nepasitikėjimą redaktorais. Každodėl LKA tomuose vengiama naudoti gyvų žmonių liudijimus. Susidaro įspūdis, kad buvusieji nomenklatūros žmonės

tokių gyvų Lietuvos istorijos liudininkus bando ignoruoti. Viena paskaita, kuri kiek skyrėsi nuo visos savaitės pagrindinės temos, buvo dr. Antano Musteikio pranešimas apie lietuvių-žydų santykius, kaip jie vaizduojami pasaulinėje žiniasklaidoje.

Krikščioniški svarstymai apie politiką ir moralę

Dviejose savo paskaitose svečias iš Lietuvos — Petras Plumpa pabėrė labai daug atvirų ir gal kai kam net kontroversiškai nuskambėjusių minčių, stiprių argumentų ir daug medžiagos asmeniškoms pokalbiams. Petras Plumpa, patarėjas religijų klausimais prie Lietuvos vyriausybės, turi daug progų ir galimybių iš arti pažinti valdžios žmones. Sovietmečiu buvo rezistentas, dar 1958 metais ant Petrašiūnų elektrinės kamino Vasario 16 proga iškėlęs Lietuvos trispalvę, už tai, o vėliau ir už kitas „nuodėmes“ prieš valdžią, dukart (po 7 ir 8 metus) patyręs Sibiro tremtį ir kalėjimus.

Dar prieš savo pirmąją paskaitą Petras Plumpa pabėrė kelias mintis. Pirmą, kad dvasinė žmogaus didybė esanti kaip ugnis, kurią galima uždegti, bet ir užgesinti. Antra, kad krikščionys

pirmiausia turėtų žvelgti į savo pačių klaidas. Trečia — ne ligonis yra kaltas, kad neišgyja, o gydytojas.

Prelegentas palygino Lietuvą su laivu, kuriame plaukia skirtingų pažiūrų keleiviai, kiekvienas noris tą laivą pakreipti sau pageidaujama kryptimi. Valstybės laivas pradeda svyruoti, vyksta nedemokratinės savitarpio grumtynės, trūksta visuomenę stabilizuojančios ir jungiančios jėgos.

Gaila, kad net ir politiniai kaliniai, atrodo, pati sąmoningiausia tautos dalis, iš kurios tiek daug buvo laukta, nesugebėjo būti ta pagrindine stabilizuojančia jėga Lietuvoje ir tarp savęs susiskaldė į priešiškas grupes, tapdami net politine partija. O tai yra absurdas: kaip žmonės su skirtingais pasaulėžiūriniais bei politiniais įsitikinimais gali priklausyti vienai politinei partijai? Tuo būdu politiniai kaliniai prarado savo tikrąją reikšmę kuriant naują pilietinę visuomenę.

Kita potenciali jėga — Katalikų Bažnyčia — taip pat neišvengia įsivėlusios į nereikalingus politinius ginčus ir tuščius pareiškimus. O ji juk turėjo tapti krikščioniškosios taikos ir pilietinės santarvės nešėja, tautos dvasin-gumo atnaujintoja.

Lietuvos gyvenimą teigiamai veikianti jėga galėjo būti ir išeivija, kurios inteligentija nebuvo sužalota komunistinės ideologijos ir kuri apgalvotai ir su autoritetu galėjo padėti atkurti deformuotų politinių, teisės saugos ir ekonominių institucijų veiklą. Jei kartu su ponu Bobeliu tada būtų atvykę dar bent 50 aktyvių savanorių iš užsienio, ko gero jie visi dabar būtų buvę seimo nariai. Deja, čia kaltė ir tuometinės Aukščiausiosios tarybos, kuri darė viską, kad išeiviai negalėtų atgauti Lietuvos pilietybės.

Norint Lietuvai išeiti iš dabartinės sunkios padėties, reikia ieškoti būdų į valstybės darbą įjungti gabiausias, labiausiai sugebančias ir doriausias žmones, nepaisant jų buvusios politinės priklausomybės. Juk nė viena Lietuva partija negali pasididžiuoti, kad jos gretose dabar nėra buvusių komunistų, kad nėra tokių, kurie vieną ar kitą turėjo gyventi, dirbti ir net kolaboruoti okupacinėje sistemoje. Jeigu tik tokie žmonės yra atsikratę sovietinio mąstymo, jei jie yra apsisprendę už Lietuvos nepriklausomybę — į juos reikia žiūrėti visa atleidžiančios krikščioniškos dvasios akimis. Tikriems krikščionims pirmiausia turėtų rūpėti ne politinė konfrontacija, bet visuomenės atnaujinimas evangelinių principų pagrindu. O krikščioniškais principais besivadovaujantys politikai turi galvoti ir daryti planus kaip išvesti šalį iš socializmo griuvėsių į demokratiško žmoniškumo ir kūrybos kelią.

Spaudos laisvė Lietuvoje

Šia tema vieną rytą kalbėjo žinomas mūsų teisininkas Povilas Žumbakis, iš pat pradžių pažymėjęs, kad demokratinuose kraštuose kiekvienas individas turi prigimtą teisę į mokslą ir į pilną bei laisvą informaciją atseit ir spaudą. Tiesa, Lietuvos Konstitucijoje sakoma, kad spauda esanti laisva, tačiau pridėdamas sakinius, jog ji gali būti ribojama... įstatymu. O pagal tą įstatymą, gana ilgą ir smulkų, jau sprendžia teismas (kuris yra valdžios įrankis), kas galima rašyti, ir kas ne. Tuo būdu spauda yra aiškiai kontroliuojama, ji negali skelbti gaunamos ir turimos tiesos apie

(Nukelta į 2 psl.)

LFB lietuviškų studijų savaitės metu Dainavoje: (iš kairės) dr. Zigmantas Brinkis, Vincentas Kuprys, Vidas Abraitis, Stasė Smalinskienė, Juozas Polikaitis, dr. Petras Kisielius.

Vytauto Maželio nuotrauka

Lietuviškų studijų savaitė Dainavoje: (iš kairės) Viktoras Naudžius, Algis Raulinaitis, Jonas Pabedinskas, Natalija Vaznellenė, Angelė Raulinaitienė, dr. Rasutienė.

Vytauto Maželio nuotrauka

Lietuviškų studijų savaitė Dainavoje

(Atkelta iš 1 psl.)

valdžios žmones, apie jų nusikaltimus. Tuo tarpu Vakarų pasaulio spauda kaip tik turi pareigą valdžią prižiūrėti. Kol to Lietuvoje nebus, nebus ir pilnos demokratijos, — tvirtino Povilas Žumbakis.

Lietuvos ekonomija po penkerių metų

Apie ją kalbėjo Toronto universiteto profesorius, ekonomistas Valdas Samonis. Jis priminė pirmuosius Lietuvos žingsnius po Sovietų Sąjungos žlugimo, kada buvo bandoma žengti į laisvąją rinką, nušviētē privatizacijos pradžią ir kilusį dėl to nomenklatūros žmonių nepasitenkinimą, atvedusį prie „prichvatizacijos“, grafiškai pavaizdavo vidaus nacionalinio produkto ir infliacijos kreivių santykius. Prelegento mintys apie Lietuvos dabartinę ekonominę padėtį nebuvo labai šviesios. Štai keli jo pastebėjimai: apie pusę paskolų, gautų iš Pasaulio banko, eina „pravalgymui“; lito pririšimas prie dolerio įvestas per vėlai; infliacija sunkina prekių eksportą; uždėti per dideli muitai; per daug žmonių dirba žemės ūkyje; visur matomas per didelis biurokratizmas. Visa tai ir dar priedui nenustatę padėtis Rusijoje, silpna teisėsauga bei mafijos grupių veikimas neveda į greitą ekonominį atgimimą. Tačiau, padarius Lietuvos ekonomiką atviresnę pasauliui ir sustiprinus teisėsaugą, vilčių tokiame atgimimui yra.

Mirė (?) lietuvių literatūra

Kas gi kitas tokia intriguojanti tema galėtų kalbėti, jei ne Kęstutis Keblys, nors iš profesijos chemikas, bet kartu ir literatūros kritikas. Idomų įvadą jo paskaitai padarė Vitalija Bogutaitė-Keblienė, maloniai sutikusi paskaityti keletą savo pačios eilėraščių. Tai buvo poetinis preliudas.

Kęstutis Keblys atkreipė dėmesį į faktą, kad iš tiesų po nepriklausomybės Lietuvoje atstatymo kurį laiką neatsirado naujos, brandžios kūrybos. Nors cenzūros ir nebebuvo, rašytojai kažkaip vengė kurti, kai kurie iš jų pradėjo filosofuoti ar net pasuko į politiką. Be to, valdžia dabar rašytojų nebelepio, jų statusas visuomenėje buvo kritęs. Tie, kurie anksčiau rašė ezopine kalba dabar nebesugebėjo rasti tiesinės išraiškos žodžių, pasiekti skaitytojų širdis. Kai tiesą buvo galima sakyti bet kam, rašytojų nebereikėjo. Todėl ir atrodė, kad lietuvių literatūra jau miršta.

Bet štai pradeda pasirodyti nauja rašytojų karta. Ir čia prelegentas trumpai supažindino su trimis naujai besireiškiančiais

Trys iš LFB lietuviškų studijų savaitės paskaitininkų, svečiai iš Lietuvos: Vidas Abraitis, Eugenija Kuprytė ir Petras Plumpa.

rašytojais ir jų kūriniais. Jis pristatė Ričardą Gavelį ir jo *Vilniaus pokerį*, Leonardą Gutauską su *Vilko dantų karoliais* ir Jurgį Kunčiną su jo *Tula*. Supažindinę klausytojus su šiais autoriais, Keblys padarė išvadą, kad lietuvių literatūra mirusi nėra, ji auga, dėl to ir paskaitos temoje prie žodžio „mirė“ įrašytas klausukas.

Jaunimas — tautos ateitis

Idomu ir vertinga, kad šioje studijų savaitėje buvo atkreiptas nemažas dėmesys į Lietuvos jaunimą ir jo nusiteikimus. Jaunimo klausimais kalbėjo du Ateitininkų Federacijos vadovai ir patys jaunosios kartos atstovai specialiaame simpoziume.

Ateitininkų Federacijos vadas Juozas Polikaitis, savo nuolatiniais kontaktais turįs daug progų iš artčiau pažinti lietuviškąjį jaunimą, apžvelgė tokių savo susitikimų įspūdžius. Jis pažymėjo, kad sovietinė okupacija, sunaikinusi Lietuvoje katalikiškąją inteligentiją, neaplenkė ir idealistinio jaunimo. Tai buvo pastebima ankstyvesniuose susitikimuose su jaunimu tuoj po nepriklausomybės atstatymo. Jaunimas buvo paveiktas kažkokio uždaro, atsargumo. Buvo pastebimas dvasinių vertybių trūkumas. Bendrauti buvo sunku. Tačiau šio metu Lietuvos jaunimas keičiasi. Jis darosi ieškantis jaunimas, imlus aukštesnėms

idėjoms, bandantis įsijungti į visa, kas prasminga, laukiantis atsakymų iš Katalikų Bažnyčios. Tačiau prelegento nuomone, tokiu jaunimo atvirumu ir imlumu pradeda naudotis įvairios sektos. Yra taip pat didelė dalis jaunimo, kuris yra abejingas rimtiems kultūriniais pasireiškimams ir pasiduoda dezorientacijai. Todėl būtina visomis išgalėmis bei pastangomis lietuviškąjį jaunimą remti ir jam padėti.

Apie lietuviškojo jaunimo idealizmą ir tikrovę kalbėjo ir svečias iš Lietuvos Vidas Abraitis, Ateitininkų Federacijos tarybos pirmininkas, savo paskaitoje ypač pabrėžęs šeimos reikšmę ir ją kaip jauno žmogaus auklėjimą. Jis prisiminė anuos okupacijos laikus, kada jaunimo idealistinis nusiteikimas buvo laikomas beprasmiu. Tuo metu slapta veikė Eucharistijos bičiuliai, nors ir gyvendami, anot Sigito Gedos, šėtono paunksnėje, ieškojo tiesos apie save, apie visuomenę, apie tautą. Šeima buvo ta pirmoji mokykla, kurioje buvo sužinoma apie partizanus, apie tautos kančias. Iš tokių šeimų išaugo pozityvūs jaunuoliai. Deja, buvo šeimų, kur apie visa tai buvo vengiama kalbėti. Tolimesnei veiklai buvo svarbus ir bendruomeninis veikimas, suteikęs bičiuliams pastiprinantį jausmą. Kai tūkstančiais jie suvažiuodavo į slaptas konferencijas atlaidų metu, pajusdavo savo vertę. Buvo rizikinga, bet tai negąsdino. Prie

laisvės ryto atvedė mus tikėjimui, kad galima sulaukti to, kas atrodo negalima, — tvirtino Vidas Abraitis. Tad ir dabar reikia būtinai išlaikyti ir stiprinti šeimas. Tik šeima yra tautos pagrindas ir tvirtovė. Šiuo metu kaip tik į šeimą yra kreipiamas ir Ateitininkų Federacijos Lietuvoje dėmesys. Ieškoma būdų padėti šeimoms ir auklėjimo programoms. Idealistiškai nusiteikęs jaunimo yra daug, bet jis yra reikalingas nuolatinės paramos. Reikalingas dėmesio yra ir tas jaunimas, kuris tebėra persiėmęs pragmatizmo nuotaikomis. Juos taip pat reikia ugdyti ir atvesti į tiesą.

Jaunoji karta apie Lietuvos ateitį

Dr. Algio Norvilo rūpesčiu studijų savaitės dalyviai turėjo progą išklausti nepaprastai gera trijų jaunosios kartos atstovų pokalbį — simpoziumą Lietuvos ateities klausimu. Šiam simpoziumui vadovavo pats dr. Norvilas, padaręs įvadą ir supažindinęs su simpoziumo dalyviais: dr. Rasa Kazlauskaitė, dr. Marium Katilium-Boydston ir Eugenija Kuprytė.

Rasa Kazlauskaitė, baigusi Vilniaus universitetą, šiuo metu atlieka medicinos rezidentūrą Detroito. Ji kalbėjo apie lietuviškąjį jaunimą ir apie tai, kas iš jo lauktina. Pažymėjusi, kad buvusios santvarkos atgarsiai dar vis pastebimi ir jaunimo tarpe, ji pabrėžė, kad didesnis dėmesys turėtų būti kreipiamas į krikščioniškosios pasaulėžiūros principų ugdymą. Jos manymu, iš Vakarų pasaulio reikia ir galima pasisemti daug gerų idėjų.

Marium Katilium-Boydston kėlė klausimą, kaip čia, užsieniuose, užaugęs žmogus gali padėti Lietuvai, kuri vis tebegyvena kriziname laikotarpyje, slepiama sovietinės patirties našta. Vis dar matomas gilus tarpusavio nepasitikėjimas, užsidarymas, iškreiptos vertybės. Kartais atrodo, kad Lietuva panašėja į Pietų Amerikos kraštus. Todėl iš mūsų lauktina didesnių pastangų Lietuvai atstatyti dvasiškai. Savo darbu, nuvažiavus į Lietuvą, ir savo asmeniškų pavyzdžių galėtume duoti pradžią geresnei Lietuvos atečiai.

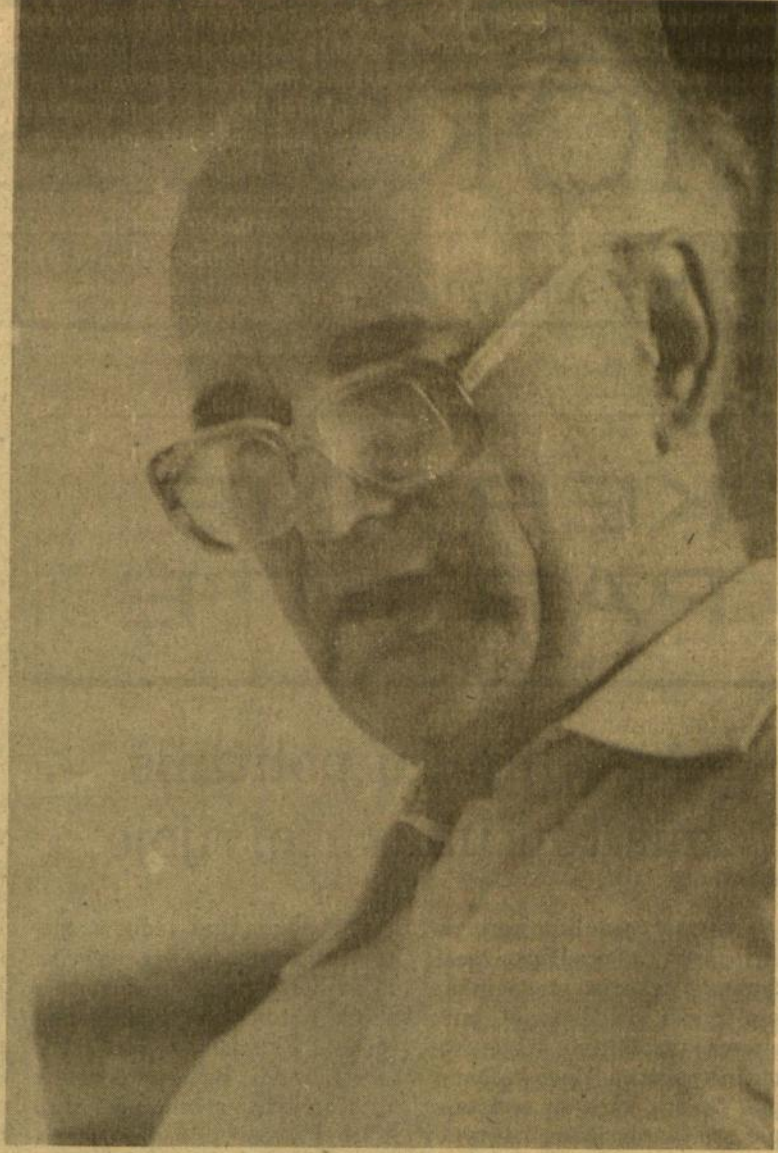
Eugenija Kuprytė, muzikė iš Lietuvos, šiuo metu besilankanti Amerikoje, kalbėjo apie studijuojantį Lietuvos jaunimą, kuris

esas kūrybingas, tačiau jo sparnus neretai apkarpo netikra ateitis. Didelė dalis tokio jaunimo yra priversta ieškoti galimybių studijoms Europoje ir Amerikoje ir toliau tobulintis savo profesijose. Labai dažnai pasitaiko, kad daugelis studijuojančių užsienyje ten ir pasilieka. Ne visus dėl to galima būtų kaltinti, tačiau reiktų įtaigauti, kad baigusieji studijas užsieny grįžtų Lietuvon.

Planai, viltys, optimizmas

Šeštadienio popietę prie simpoziumo stalo susėdė keturi asmenys savaitės užsklandai davę lyg ir visos savaitės svarstymų išvadą. Pirmasis kalbėjo Vidas Abraitis. Jis priminė, kad 1988-1995 metų laikotarpyje Lietuvoje įvyko ir tebevyksta milžiniški pasikeitimai. Kas pasauliui atrodė nesugriauinama — subyrėjo. Dabar vyksta vertybių perkainavimas, kartais skausmingas, bet vis dėlto nesantis viltį. Atsiranda dvasinė draugystė. Prelegentas sakė, kad jo vizija dėl Lietuvos ateities esanti optimistiška. Jis kvietė visus ta vizija tikėti, Lietuvą mylėti ir dirbti jos naudai.

Dr. Adolfas Damušis apibūdino viziją kaip idealų planą ateities darbams, ateinantį iš idealistiškai galvojančių žmonių. Vizija — tai sielos fantazija, lyg ir svajonė, bet įgyvendinta ji tampa laimėjimu. Dr. Damušis paminėjo tris šiai svajonei įgyvendinti židinius. Būtent, mūsų bičiulių iškeltas pilnutinės demokratijos

Vytauto Maželio nuotraukos

savokas, Atlanto chartos demokratinio tautų bendravimo mintis, o taip pat ir visus tuos mūsų savaitės pokalbių apie tautos ugdymą, nuoskaudų gydymą ir sugyvenimo ieškojimą. Visa tai atves mus į gražesnę Lietuvos ateitį.

Povilas Vaičekauskas kalbėjo, kad Lietuva vis dar esanti dvasinis ligonis. Jos išgyjimui nepadeda ir iš Vakarų semiamas blogis. Lietuvai reikia dangiškosios pagalbos, reikia mūsų visų darbo ir maldos. Kalbėtojas tik džiaugėsi, kad Lietuvos ateitininkų pasėtas ir toliau sėjamas grūdas užaugins naujus daigus, todėl Lietuvos ateities vizija yra šviesi.

Petras Plumpa savo žodyje prisiminė, jog jis iš prigimties, dar vaiku būdamas, negalėdavęs atleisti už nuoskaudas. Daug tokių panašių žmonių jis vėliau sutikęs ir lageriuose. Bet tada jis ten supratus, kad tokiu neapykantos keliu einant negalima sukurti laimės nei sau, nei kitiems. Todėl ir pogrindyje veikiant ar slaptas knygas spausdinant dirbo siekdamas gaivinti žmogaus dvasinį atgimimą, kad būtų nugalėtos tos didžiosios septynios nuodėmės, kurios, deja, ir šandien vis dar pastebimos Lietuvos žmonėse. Teigiami procesai vis dar nepasiekia laimėjimo. Gal todėl, kad per daug laisvės leidžiama smurto ir sekso pilniems filmams ir TV programoms, kurios neigiamai veikia žmones, ypač jaunimą. Tad visa Lietuvos ateities vizija susilieja į kovą tarp

Blogio ir Gėrio.

Vien paskaitos neužpildė visos savaitės. Buvo ten įvairūs posėdžiai, pranešimai apie įvykusią konferenciją, pokalbiai apie veiklą, apie studijų savaites Lietuvoje ir Vokietijoje. Kas norėjo, rado laiko ir pasimaudyti Spyglgio ežerėlyje, pasivaikščioti miško takais ir numesti kalorijas, kurias šeiminkė Ona Norvilienė savo geru maistu įsiūlė.

Vakaraus buvo žiūrėti video filmai ir daug dainuojama, vadovaujant dr. Petrui Kisieliui ir operos solistams. Partizanų prisiminimui skirtą vakarą buvo parodytas Lietuvoje Vytauto Landsbergio, Jr. susuktas filmas apie Juozą Lukšą „Baladė Daimantui“. Dėka nors į savaitės pabaigą stovyklon atvykusio kun. Viktoro Rimšelio, atsirado progą dalyvauti šv. Mišiose. Gaila, bet vis sunkiau darosi surasti kunigą, kuris visą studijų savaitės laiką galėtų drauge pabūvoti.

Na, o šeštadienio vakarą užbaigtųjų koncerte buvo nepaprastai gera programa. Vakari vadovavo Reda Ardienė. Savo kūrybos skaitė rašytojas Vytautas Volertas. Muzikinę dalį atliko Vilniaus operos solistas Vincentas Kuprys, padainavęs lietuvių ir kitų kompozitorių dainas bei arijas. Jam akompanavo muzikė Eugenija Kuprytė, pradžioje dar paskambinusi Franz Liszt'o kūrinį. Tą vakarą dar ilgai buvo dainuojama...

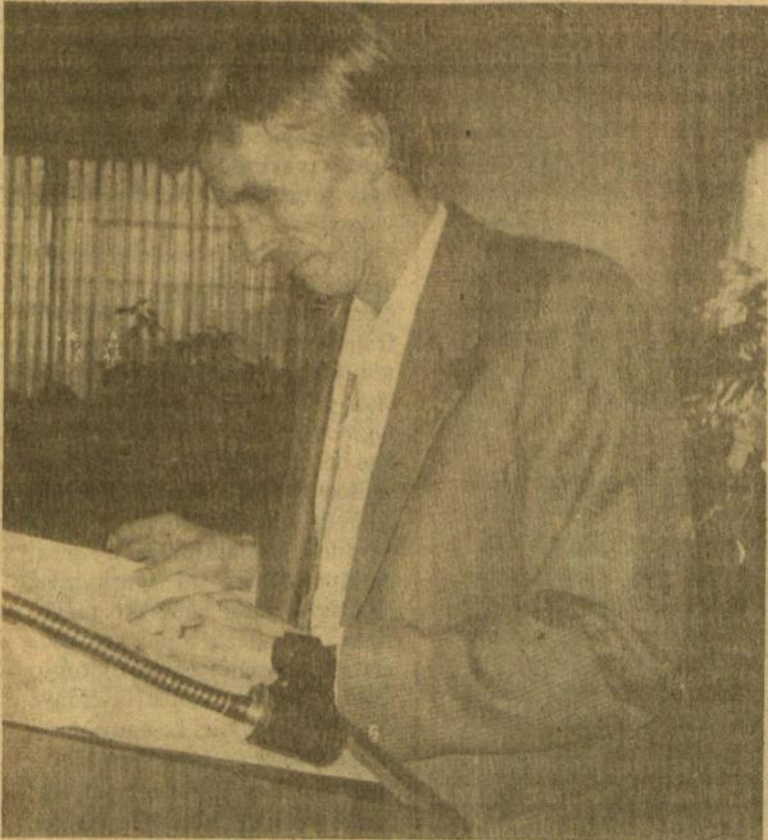
Lietuviškų studijų savaitės metu kalbasi: rašytojas Jurgis Jankus, dr. Antanas Musteikis, vienas iš studijų savaitės paskaitininkų, kun. dr. Viktoras Rimšelis.

Vytauto Maželio nuotrauka

Lietuviškų studijų savaitės metu paskaitos klausosi: Vitalija Bogutaitė-Keblienė, dr. Petras Kisielis, Ona Baužienė, Jadvyga Damušienė.

Vytauto Maželio nuotrauka

Algimanto Mackaus raštų rinktinės „Ir mirtis nebus nugąlėta“ sudarytojas Virginijus Gasiliūnas skaito paskaitą Santaros-Šviesos suruoštame poeto pamėnėjime 1995 m. rugsėjo 17 d. Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Čikagoje. Edvardo Šulaičio nuotrauka

Prisimenant Algimantą Mackų

GIEDRA SUBAČIENĖ

Nuo Algimanto Mackaus mirties praėjo daugiau kaip trisdešimt metų. Rugsėjo 17-ąją Santaros-Šviesos surengtame minėjime Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Čikagoje, klausėmės poeto balso įrašo. Nervingas, skambus ir lėtas eilių skaitymas dabar jau skambėjo tarsi iš „didelio gyvenimo anapus“, autentiškiausiai atskleidžiamas mackiškąsias vienvakšės, mirties, nesitaikstymo lemties gaidas. Kažkada Rimvydas Šilbajoris sakė, kad norint suvokti Algimanto Mackaus poeziją, reikia leisti jai lėtai įsisunkti į kraują...

„Baltų lankų“ leidyklos vyriausiasis redaktorius, Algimanto Mackaus raštų rinktinės *Ir mirtis nebus nugąlėta* sudarytojas Virginijus Gasiliūnas apžvelgė palyginti priestarą poeto kūrybos vertinimą įvairiais laikais — nuo 1950 metų, kai pasirodė *Elegijos*, iki 1972-ųjų, kai dar sovietinėje Lietuvoje buvo išleista Algimanto Mackaus *Poezija*.

Po pirmosios knygos pasirodymo Algimanto Pagėgio slapyvardžiu poeto bendraamžis Algirdas Titas Antanaitis parašė recenziją *Drauge*, kuria visiškai sutriuškino aštuoniolikmečio eilėraščių. Kliuvo ne tik Mackui, kurio poezijoje esą galima rasti ir Nyką, ir Brazdžionį, ir Šlaitą, bet ir Sūdavo leidyklai, gadinančiai savo vardą tokia pigybe, ir dar taip brangiai kainuojančia — 75 centus... Jaunam poetui, anot Virginijaus Gasiliūno, ledinis kritikos vanduo buvęs į naudą. — Jau 1951–1953 metais *Drauge*, kuriame poetas bendradarbiavo, pasirašinėdamas Audriaus slapyvardžiu, pasirodė kokybiškai ugtelejusiu eilėraščių. Tie kūriniai sudarė antrojo poezijos rinkinio *Jo yra žemė*, išleisto Santaros 1959 metais, pirmuosius du skyrius. Ši, antroji Algimanto Mackaus poezijos knyga buvo sutikta be didesnių kontroversijų. Nuo pirmojo rinkinio praėjo devyneri metai — Algimantas Mackus iš garsaus Cicero stalo tenisinko tapo žinomu poetu, kritiku, „Margučio“ radijo laidos bendradarbiu, visuomenės veikėju, tarusiu savo žodį per Vasario 16-osios minėjimą. Liūnė Sutema ne kritiko, bet poeto balsu pažymėjo, kaip paprastai ir visiškai naujai Algimantas Mackus savo antrojoje knygoje kalba apie vienvakšę, praeinamumą ir mirtį: „...Tėra tikėjimas mirtimi ir jos būtinybė, kaip žmogaus gyvenimo išbaigimas. Buvimas su ja nuolatiname santykiu be siaubo ir galiosio“. Kaip kritikas *Metmenyse* prabilo

Rimvydas Šilbajoris, kuriam Mackaus poezija, nors ir turinti tikros poezijos požymių, pasirodė stokojanti emocinio plėšrumo, aukštos kūrybinės įtampos ir todėl kažkaip nedeginanti rankų. Pagristai priekaištaudamas autoriui, profesorius savo recenzija tarsi paliko Algimantą Mackų stovintį pusiaukeleje į poetinio tikrovės išgyvenimo ir meninės išraiškos vienvakšę.

Mackaus *Neornamentuotos kalbos generacija* ir *augintiniai* sukėlė beveik pataloginį pykčio proveržį dar nepasirodžiusi, mat poetas pirmąją knygos dalį išspausdino *Metmenyse*. Ilona Gražytė-Maziliauskienė taip apibūdino sutikusiąją knyga reakcijas — nuo atsisakymo iš viso ką nors suprasti iki pasipiktinimo. Apie trečiąją poeto knyga kritikė rašė: „Mūsų lyrinės poezijos tradicijoje ji buvo kaip kaktusas, išdygęs rūtų darželyje“. Šio rinkinio eilėraščių Mackus tarsi atsisakė uždegti žvakelę ant žmogaus, rašomo didžiąja raide, altorėlio. A. J. Greimas pateikė tokia paralelę: „Lietuvoje Dievas rašomas mažąja raide ir Mieželiais sketeriojasi, tarytum jis tikėtų į ką nors. Vakaruose gi Dievas išsaugojo savo didžiąją raidę, bet A. Mackus net nebeįmė reikalo pranešti, kad Dievas yra miręs“. Daug kas įsidėmėjo to laiko A. J. Greimo pasakymą: „A. Mackus — absoliutus netikėlis“.

Virginijus Gasiliūnas, aptardamas paskutinįją poeto knyga *Chapel B*, skirtą Antanui Skėmai, pažymėjo, kad knyga išėjo per anksti, o gal per vėlai, kad galima būtų ją vertinti atsietai nuo poeto lemties. *Chapel B* pasirodė lyg nuolatos šalia poeto egzistavusios mirties atodūsiai, ir daugelis tuometinių recenzijų buvo parašytos in memoriam gaida: „Ligi ledinio drebulo, ligi karštiejiško svaigulio juntame, kad ši knyga, nors ir dedikuota žuvusiam plunksnos bičiuliui, kažkokiam šurpiam fatalizmui žaidžiant, poeto pasirašyta jau pačiam savo mirties išvakarėse... *Chapel B* priimi delnais užsidengdamas veidą kaip priešmirtinį poeto širdies riksmą“ (Kazys Bradūnas).

Algimantas Mackus grįžo į Lietuvą rinkiniu *Poezija* 1972 metais. Ten tada jau buvo išleistas Mariaus Katiliškio, Jono Meko knygos, nepatyrusios ypatingų trukdymų. Tačiau Algimanto Mackaus knygos leidimo istorija verta dėmesio. Rinkinyje išėjo su iškarpymais, sugriauant kai kurių ciklų vientisumą, nepaaiški-

mieganti kaimietė

sniego terasomis slenka žvilgsniai: raudoni šviesaforo signalai spaudžia miesto arterijas; priemiesčius gaubia užterštas vanduo, pajuodęs rūkas; požeminiame metro liežuviu naujausi laikraščiai, džentelmenai skaito per kits kito petį įvykių apžvalgas;

mažais gurkšneliais dvigubi karveliai (atsispindintys stikle) geria kylančią saulę; atminties trigonometrijoje brėžiasi duslūs balandžio vainiklapiai; neišpėta žiema kraunas daiktus: Bakchas grįžta į įprastą vietą ir saksofono falsetas primena: pasninkas baigės

suskeldėje, nelaimingi fontanai pradeda laukti pavasario puotos, upės žiotyse sujuda škunos ir marmurinės krūtys parkuose suspurda po sniego liemenėlėm, skanaudamos būsimų meilėkavimų flotilę, išbadėje sniegu nutaškyti šikšnosparniai nuneša tiltus ir miestas atgimsta

nepažįstamų tarmių valsas sukas ore, grafinas šoka mirštančios gūlbės kvėpavimą ir vagonė užmigęs kaimietė šypsosi keista besileidžiančios saulės šypsena: šiaudai, šilti maurojantys snukai, paprastas aiškus pienas ir sapnas, pilnas beginklės, niekuomet neužšalantios meilės

Juk naktis tik blogai nutapyta diena. Tik data, išpausta į saldinių dėžutės dugnelį. Tik pro šalį pralekusi valtis, drugeliai susmaigstyti herbariumų plynėse. Tu visada mokėsi už tai, ko negalėjai apginti. Ir tavo diena bus tamsesnė už naktį.

Svajotojo pirštais bels dykaduonis lietus. Į aklavietę veršis upokšnis. Ir miesto akluos labirintuos praeities negatyvai sušmėkščios kaip žuvusių kaulai, užversti kažkada. Ir tuomet, atsimink, tada tavo diena bus tamsesnė už naktį.

nepasiekiamo lizdo

permatomi, piršto storumo varvekliai tampa raudonais saulėleidy, ir aidas, svetimas aidas išmeta nerimo sekas virš juoduojančio miško, balti parašutai skleidžiasi vėjyje kaip nušalęs viksvas tvenkinys, ir ji, uoliai sapnuojanti bręstantį potvynį

kas tu, girdžiu žingsnius, liečiančius ežero paviršių, piemenukas, pučiantis lumdelę išalės lede negirdi, kaip medžiokliniai šunys šoka vestuvių šoki, kaip rogių varpeliai, išbaiminę nakties geluonių, lekia į aitriai liepsnojančią, niekad nepasieksimą žiburi

Julius Keleras

negyvas kūdikis dar sapnuosis jai, prisidengusiai apykakle, raudoni vilties balandžiai suks ir suks ratus virš pusiaudienio salos, nepasiekdami širdies, užšalusios švintant,

kas tu esi, girdžiu, kaip traukias rūkas, atidengdamas negyva molinį paukštuką,

nakčiai mirusias kopas, iššaudytus varveklus, kas tu, matau plyštančią pakrantę, nuo molo nuplautą žvejotoją, apšerkšnijusiu veidu, druskos ir vėjo sklidinom akiduobėm, nebemokanti priimti kalbos, kuria šneka aptūpę gedėtojai

rogės girgžda, žaizdos lieka sniege, ir tu vėl užmiegi ankstyvu paryčio miegu, nusigręžus nuo speigo inkvizicijos, nuo šarmos varpininko, grąšančio bevardžiu pirštu, užmiršus savąjį vardą, liesa upinė žuvėdra, išsilgus paupio krūmokšniuos prisnigto, jau nepasiekiamo lizdo

Lašas kala į akmenį — ir beprotis prisimena sienas, kur dangaus buvo žymiai daugiau negu laisvė, paliktas vienas jis nerado erdvės, tepadės jam prie kelio pritūpusi varna, o jeigu skaudės tenekaltina jis mūsų, minančių svetimą slenkstį.

Lašas kala į akmenį. Gyventi, pranokti, išlenkti ligi dugno drumzles, užmokėti ištvirkusior versos nuomą, pro iškirstą langą įstengti išvelgti raides, už kurių mėlynuoja miškai ir pro matinę tamsą pro vilnijančias guobas, pro dar syki sukniubusį savo šešėlį

įžengti ten, kur jau nebebus tos žadėtos kadais ateities. Bet nedrįsk atsigręžti: už tavo peties sklendžia svetimas varnas, ir jam iš šalies daug geriau tą matyti — kas nuosėdas lies ir derlingam pavėsy gulės tam tikrai nebeteks Euridikė.

Lašas kala į akmenį. Ir tu jau bijai nusižengti, nugramzdintas svaigian šito ryto šulnin, bet tankmė priartėja, tegu niekas dabar nenuspėja, kaip sunku, kai iš lėto artėja neatspėtas ir neatpažintas, bet ne mūsų nakties traukinys

Lašas kala į akmenį. Užkardos, užtvaros, stotys. Viskas tik vienaaknt, tu be reikalo atmeni, broli. Tai vandentiekio vamzdžiai? Purtai galvą ir stojies. Bet vanduo lyg pamiršęs varovs gena bandą pirmyn, tik pirmyn. Ir žemyn.

Ir gerai. Lašas laidoja akmenį. Ašara primena skruostui, kad kažkur toluoj priartėja kanalas prie uosto ir supančiotas laivas sapnuoja namus, tik namus. Žuvis plaukia artyn tarsi vasaros laikas, kuris, kaip dangus, pasitinka mus laisvė ir lieka už mus.

Naujas kompozitoriaus Aleksandro Kačanausko rinktinės tomas

Neseniai išleistas lietuvių kompozitoriaus Aleksandro Kačanausko kūrinių rinktinės III tomas. Jame — instrumentiniai kūriniai fortepionui, smuikui, violončelei ir orkestrui. Dauguma kūrinių publikuojami pirmą kartą. Kompozitoriaus dukra Aldona Kačanauskaitė-Zaborienė ne tik išsaugojo tėvo kūrybinį palikimą, bet ir pasirūpino, kad jo visi darbai pagaliau būtų prieinami visuomenei. Jau yra išleisti du tomai — solinių ir chorinių dainų. Be to, dukros rūpestiu yra išspausdinta monografija apie Aleksandro Kačanausko gyvenimą ir kūrybą. Rinktinę ketinama baigti IV tomu, kuriame bus kompozitoriaus sukurto giesmės. O dabar muzikinė visuomenė gali įsigyti Aleksandro Kačanausko *Instrumentinius kūrinius* (leidykla „Korp. Neo Lithuania“; sudarytojas — Antanas Kučinskas).

Aleksandro Kačanausko kūrinių rinktinės leidinius galima gauti „Drauge“ arba pas kompozitoriaus dukraitę Danguolę Čekanavičienę, Lemont, Illinois, skambinant telefonu: 708-243-0156.

Algimanto Mackaus minėjime Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje rugsėjo 17 dieną: aktorė Audrė Budrytė, skaičiusi Algimanto Mackaus poeziją minėjimo programoje, poeto motina Marcelė Mackuonienė ir paskaitininkas Virginijus Gasiliūnas.

Edvardo Šulaičio nuotrauka

Nauja Zitos Sodeikienės paroda Čikagoje

Pastaroji dailininkės Zitos Sodeikienės paroda Čikagoje vyko 1988 metais Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje kartu su dailininke Ada Sutkuvienė. Nauja Zitos Sodeikienės paroda atidaryta ateinančią penktadienį, spalio 13 dieną, 7:30 v.v. taip pat Balzeko muziejuje. Ši paroda susideda iš tapybos darbų ir piešinių, atliktų per pastaruosius penkerius metus. Tarp jų yra keletas ciklų: „Paukšzmogiai“, „Uždan-gos“ ir „Kantičkos“.

* * *

Zita Sodeikienė gimė Jurbarko 1934 metais, į JAV atvyko 1949-ais. Baigusi gimnaziją, įstojo į Čikagos Meno instituto mokyklą, kurią baigė 1958 metais, įsigydamas jos diplomą. Dirbo pritaikomojo meno srityje ir nepilnu laiku tęsė tapybos ir grafikos studijas tame pačiame Meno institute. Sukūrusi šeima, liko namuose auginti vaikus. Tada perėjo į grynąjį meną — tapybą ir piešimą.

Nuo 1963 metų dalyvauja grupinėse lietuvių ir amerikiečių parodose. Iki šiol yra turėjusi 17 asmeninių parodų, 10 dviejų asmenų parodų ir apie 20 kvietinių parodų skirtingose Amerikos galerijose. Su rinktiniais Ohio valstijos dailininkais dalyvavo reprezentacinėje parodoje Taipei, Taiwan. Viena iš „1 ietuvių dailininkų Amerikoje“ parodoje, surengtoje Corcoran galerijoje, Washington'e. Yra laimėjusi daug pirmųjų premijų, garbės pažymėjimų. 1989 metais jai buvo paskirta JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos Dailės premija.

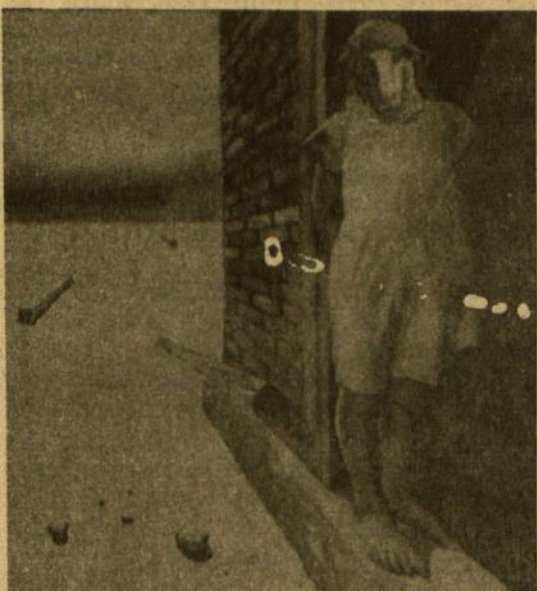

GIESMĖ 1

*Eik jau, Ieva, iš Rojaus,
Pažink darbą artojaus
Laukan, Adomai, ūmai,
Jau ne tavo rūmai.*

Zita Sodeikienė

Iš „Kantičkų“ ciklo

Zita Sodeikienė
Iš „Paukšzmogių“ ciklo

„Ka mes padarėme Amelijai?“
Akrilika, 34" x 34"

„Politikas“
Akrilika, 30" x 30"

Nuo 1990 metų iki dabar dailininkė Zita Sodeikienė yra surengusi arba dalyvavusi šiose parodose:

1990 — asmeninė paroda University of California — Los Angeles (UCLA);

1990 — asmeninė paroda Vilniuje, Taikomosios dailės muziejuje;

1990 — kvietinė penkių dailininkų paroda Kultūros centre, Sandusky, Ohio;

1991 — dviejų dailininkų paroda EAVA galerijoje, Oberlin, Ohio;

1991, 1994 — asmeninė paroda Jurbarko, Kultūros namuose;

1991 — dviejų dailininkų paroda Ohio State University galerijoje, Mansfield, Ohio;

1992 — asmeninė paroda Fine Arts Gallery (OSU), Marion, Ohio;

1992 metais Čikagoje buvo išleista knyga *Caged-In: Algimanto Kežio nuotraukos ir Zitos Sodeikienės poezija*. O 1992-1993 metais Zitos Sodeikienės eilėraščius spausdino žurnalas *Seasons*. Jau ketvirtą kartą, kai Zita Sodeikienė rūpinasi meniniu apipavidalinimu knygų ciklo „Heartlands Today“, leidžiamo rašytojų grupės, susijusios su Bowling Green State University, Ohio. Aštuonerius metus dailininkė kuria poezijos ir prozos knygų viršelius Bottom Dog Press leidyklai.

Naujausioje Zitos Sodeikienės parodoje rodomas ciklas „Kantičkos“ buvo pradėtas šiais metais sausio mėnesį ir užbaigtas liepos gale. Tai dideli piešiniai, atlikti rašalu ir spalvotais pieštukais. Apie šį ciklą dailininkė rašo:

„Pirmą sykį Kantičkų knyga pateko į rankas prieš kokius 30 metų. Kai perskaičiau giesmes, susijusias su laidotuvių (pagrabu), jos man padarė labai didelį įspūdį, iššaukdamas visokiausius įvaizdžius. Naudota senoviška kalba ir su nenuodailintais žodžiais kai kuriais atvejais sukėlė nemažai humoro. Ypač, kai pagalvoji, žmogus gulį jau ant lentos, o čia susirinkę giminės, kaimynai, giedodami išvardina visas peklos baisenybes, jeigu 'tu, ne-naudėli, vartaliojais po griekius būdams ant šio svieto'. Taip pat daug badančios teisybės lindo į akis. Padariau keletą piešinių, bet knyga turėjo būti greit sugrąžinta, nuospaudų nespėjau pasidaryti, taip viskas ir išsprūdo iš rankų. Ir taip man tos Kantičkos visą laiką knietėjo, norėjau kur nors gauti, bet vis negalėjau surasti. Nuvažiavus į Lietuvą buvau tikra, kad rasiu, bet nesisekė ir ten. Pagaliau, praėjusią vasarą, t.y. 1994 metais, būnant Lietuvoje, buvo patarta nueiti į Mokslo akademijos biblioteką. Ten teko rasti Motiejiaus Valan-

GIESMĖ 4

*O neišmintis žmogaus, mylinčio
Ne Dievą, ale svieta...
Žinai, jog smertis nežiniomis
Prie kožno žmogaus eina
Tylomis, kaip vagis.*

*Gatavas laukia jau amžius
Tavęs, metai praeis kaip
Diena,
Adyna, kuri žinios neturi,
Paskutinė bus viena...*

Zita Sodeikienė

Iš „Kantičkų“ ciklo

čiaus 1859 metais išspausdintas Kantičkas, kuriomis ir pasinaudojau šio ciklo įvaizdžiam“.

„Kaip paprastai, mano darbuose vyrauja pastabos apie visuo-

doju skirtingus simbolius, įvaizdžius. Sudėdau juos į siurrealistinę aplinką ir palieku žiūrovui išspręsti jų reikšmę“, sako dailininkė.

Algimantas Kežys

Čepinskis sužavėjo Philadelphijos lietuvių

Spalio 1 dieną Philadelphijoje, Lietuvių muzikos salėje (Lithuanian Music Hall) koncertavo New York'e studijuojantis kaunietis smuikininkas Vilhelmas Čepinskis. Jam akompanavo garsus JAV pianistas William

Smiddy. Philadelphijos lietuvių kultūrinių paskirčių rūmai dingai išsiskirti iš kitų pastatų Allegheny Avenue. Juos 1907 metais pastatė vietiniai lietuviai. Čia lankėsi dr. Jonas Basanavičius, Lietuvos prezidentas Antanas Smetona ir kiti garbingi svečiai.

Į koncertą susirinko pilna salė klausytojų. Prie staliukų susėdė daugiau kaip 200 žmonių. Iš viso mieste gyvena apie 600 lietuvių šeimų. Visi vienas kitą pažįsta, todėl bendravimas, anot profesorius Jono Kalvaicio, yra labai šiltas ir kaimiškas. Rūmų išlaikymas kasmet kainuoja 100,000 dolerių. Philadelphijoje veikia trys lietuvių parapijos. Naujųjų atvykėlių gal tik kelios dešimtys.

Prieš koncertą keli senieji lietuviai stovėjo kitoje alėjos pusėje, medžių unksmėje ir grožėsi savo rūmais. Viena moteris pasididžiavo dukters apsilankymu Lietuvoje praėjus lygiai šimtui metų po jos prosenelio atvykimo į JAV.

Vilhelmo Čepinskio virtuoziškas smuikavimas sujudino auditoriją. Filadelfiečiai nesitikėjo išgirsti taip talentingai muzikuojančio jaunuolio. Apstulbino svaiginančiu greičiu atliktas Paganini „Perpetuum mobile“. Klausytojai net nežinojo kaip reaguoti ir atsikojė tik po kelių kūrinių. Koncerto pabaigoje jie

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

Bagdanavičius iš jų yra rašęs krašto tvarkos temomis, iškeldamas subsidiarinio principo vertę valstybėje.

Iš viso tačiau, paskendę organizaciniuose darbuose, nei krikščionys demokratai, nei Lietuvių fronto bičiuliai neturėjo užtektinai laiko pastaraisiais dešimtmečiais pasižiūrėti į savąsias ideologines gaires politinė prasme, kas liečia Lietuvą, Lietuvą, kurią reikėjo padėti išlaisvinti, o jai atstačius nepriklausomybę — jai perduoti išsilaikiusias ir gerai peržiūrėtas krašto tvarkymosi idėjas. Viskam neužteko tačiau tinkamo dėmesio ir pastaraisiais metais pasirodė, jog nei Lietuvių fronto bičiuliai, nei krikščionys demokratai neturi ko naujo pasakyti savo bendraminčiams Lietuvoje, su viena išimtimi: tai a.a. profesorius Vytautas Vardys, su spėjus paskelbti keletą rimtų ir dabartinei Lietuvai pritaikytų pastabų.

Antra vertus, abiejose grupuotėse dedama daug nuosirdžių pastangų remti bendraminčius Lietuvoje finansiskai. Tačiau stoka ideologinio bei organizacinio dialogo mažina ir tas galimybes.

Šiomis dienomis, kaip ir daugelis išeivių, ateitininkai remia simboliškus reiškinius Lietuvoje, o ne politines programas ir ideologinius nusistatymus. Pavyzdžiui, kai kurie pasisako už Tėvynės sąjungą, ne todėl, kad ji skelbiama, jog ji seka gerom konservatorių idėjom, bet todėl, kad Vytautas Landsbergis yra didžiai nusipelnęs savo tautai ir įsteigęs tą konservatorių partiją. Nežiūrima į partijų programas, jų sugebėjimą padoriai ir išmintingai spręsti didžias šios dienos problemas, o pasilieka prie labai migloto, analize nepagrįsto, dabartinės politinės padėties vertinimo. Šitoks politinis analfabetizmas yra išdava daugelio metų nesidomėjimo įvairių partijų lietuviškąja politine ideologija.

Ateitininkai, kaip ir daugelis išeivių, turėtų pradėti giliau domėtis įvairių politinių partijų nusistatymu ir programomis. Jų išprusęs politinis nusiteikimas daugeliu atvejų padėtų tautiečiams Lietuvoje. Pastaraisiais mėnesiais matyti išeivijos ateitininkuose noras jungti visų savo organizacijų jėgas tinkamai reaguoti į politinę veiklą tėvynėje. Į šitas pastangas įtraukti ne tik išeivijos politiniuose susigrupavimuose veiklieji, bet ir tie, kurie jiems nepriklauso. Sveikintume visų ateitininkų dėmesį politinei realybei, nes, jos neatpažinę, jie nepasitarnaus krikščioniškos minties tikslams viešojo gyvenimo arenoje.

Jonas Pabedinskis

Vilhelmas Čepinskis

sukėlė „standing ovation“ — plojo atsistoje, prašė autografų, domėjosi smuikininko ateities planais. Čepinskio rėmėja dr. Giedrė Kumpikaitė pasakojo apie sudėtingas lėšų paieškas studijoms tęsti.

BALFo organizatoriai iškilmingai apdovanojo aktyviausius Lietuvos neturtelių šelpėjus.

Šiaurys Narbutas

Yehoshua Kovarskio paroda Kalifornijoje

Kas domisi pasauliniu menu ir lanko muziejus, be abejo, protarpiais susiduria su tapytojo Chaim Soutine (1894-1943) ekspresionistinėmis drobėmis. Arba su Jacques Lipschitz (1891-1964) skulptūromis, alsuojančiomis kubizmo ir abstrakto dvasia.

Džiugu mums, kai dažnai po šių žymių dailininkų pavardėmis nurodoma jų kilmė — „Lithuanian-born“ arba tiesiog „Lithuanian“. Daugumai žiūrovų nesvarbu, kad jie abu yra žydų tautybės. Gimtinė mene vaidina didesnę vaidmenį. Todėl žodis „Lithuania“, kaip ir Oskaro Milašiaus atveju, aiškiai nusako tų menininkų pagrindines sielos vėsmes. Gamta, aplinka, žmonės, oras, prisiminimai.

Štai dar vienas, vis labiau garsėjantis dailininkas Yehoshua Kovarsky (1907-1967) yra gimęs Vilniuje. 1928 metais įstojo į Vilniaus meno akademiją ir čia surengė savo kūrinių pirmąją parodą. Po to studijas tęsė Paryžiuje. Gyveno Izraelyje, New York'e. Numirė Los Angeles mieste. Savo darbus yra eksponavęs individualiai ir kartu su kitais menininkais įvairiuose

Europos, Izraelio ir Amerikos muziejuose. Pradedant 1976 metais, kai kurie muziejai ir šiaip kolekcionieriai suskato įsigyti eilę jo kūrinių.

Spalio 21 dieną Santa Monica (CA) Spring galerijoje rengiamas Kovarskio parodos atidarymas 6-10 v.v. Paroda tęsis iki gruodžio 2 dienos. Galerijos adresas: 1800 Stewart Street, Suite A, tel.: (310) 453-9294. Pažymėtina, kad šioji galerija yra netoli vieno didžiausio Kalifornijoje, turbūt ir Amerikoje, šiuolaikinio meno telkinio, vadinamo Bergamot Station (2525 Michigan Avenue). Didžiuliame sklype 22 galerijos! Likusiuose pastatuose numatoma įrengti du teatrus. Veikia talpi kavinė. Parkavimui vietos — per akis.

Yehoshua Kovarskio parodos rengėjai rašo, jog jis savo menui idėjų surado, besigilindamas į Lietuvos ir Palestinos folklorą. Studijuodamas Paryžiuje, pakrypo į kubistines Picasso ir Braque sampratas, taip pat į Matisse ir fovistų raiškų spalvingumą.

Anot Guggenheim muziejaus direktoriaus J. J. Sweeney, Ko-

varskio savita tapyba — tai tradicijos ir asmeniškumo, bėlaikio masto ir šiuolaikiškumo deriniai.

Pranas Visvydas

Antanas Ulevičius

Indas

Iš parodos „Keramika '95“, vakar, spalio 6 dieną, atidarytos Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Čikagoje — parodoje, kuri tęsis iki spalio 20 dienos, dalyvauja 13 menininkų.